

**Laudator temporis acti – A letűnt idő dícsérője**

**Háda Zsófia, Surman Lili**

**Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építésmérnöki kar  
Építésmérnök osztatlan (3. évfolyam), Építésmérnök mesterképzési szak – Építészeti  
tervezés és belsőépítészet (2. évfolyam)  
Balázs Mihály DLA, egyetemi tanár**

## Bevezetés:

A TDK munkánk keretén belül a Kiscelli Múzeum templomterébe terveztünk egy Ország Lili kiállítást. A művésznő életművében részletesen elmerülve egy olyan kurátori koncepcióval álltunk elő, mely az életművének Labirintus festményeit dolgozza fel. Installációnk reflektál az erős atmoszférájú templomterre, annak történelmi rétegezettségére.

A Kiscelli Múzeum 2024-ben nagyszabású kiállítást tervez Ország Lili BTM Fővárosi Képtár tulajdonában lévő alkotásaiból. Építészmérnök hallgatókként szerettük volna kipróbálni magunkat a kurátori szerepben és más szemszögből tekinteni egy épületre, ezért volt számunkra szimpatikus ez a témafelvetés.

A Kiscelli Múzeum épületét eredetileg a Zichy család építtette a 18. században, Johann Entzenhoffer bécsi építész tervei alapján. Az építkezés 1745-ben kezdődött, és a kolostor és barokk templom a trinitárius rend fogadalmi felajánlásaként készült. Az együttes csak rövid ideig szolgálta eredeti célját, mivel II. József 1783-ban feloszlatta a rendet. Az elhagyott épületeket kaszárnyaként, katonai kórházként és laktanyaként használták. Az 1890-es évektől 1911-ig üresen állt az épület, majd Schmidt Miksa vásárolta meg, hogy kastéllyá alakítsa át, innen a Schmidt-kastély elnevezés. Az osztrák bútorgyáros végrendeletében az épületeket és a hozzájuk tartozó 15 hektáros parkerdőt a fővárosra hagyta 1935-ben, azzal a feltétellel, hogy múzeumként és közparkként működjenek tovább. A múzeum kialakítása még a második világháború előtt megtörtént, de a budapesti harcok súlyos károkat okoztak az épületekben. Az 1949-es újrainvitás után nem sokkal az 56-os forradalom óbudai ütközetek miatt ismét romos állapotba került. Mai formájában a hetvenes és nyolcvanas évek állagmegóvó és felújítási munkái után 1988-ban rendezték meg a kiscelli romtemplomban a Fővárosi Képtár első gyűjteményes kiállítását.

A Budapest Történeti Múzeum – Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum különleges atmoszférájú templomtere meghatározó kiállítóhelyszín a főváros számára, amely rengeteg építészeti lehetőséget és kihívást rejt magában. A múzeum és az azt körülvevő park, amely kedvelt kirándulóhely is, meghatározó léptékű, bensőséges hangulatú, különleges időkapszulát képez a város nyüzsgő életében.

*A térbe belépve tekintetemet szinte magához vonzotta a templom pillérei között lebegő, a halvány, derengő fényű fehér fátylak fensőbbiséges jelensége. Egy szinte a földet súrolta, egy másik magányosan úszott a magasban, míg egy nagyobb rátakart a lent lévőre.*

*Ahogy lépteim beljebb vittek a fénynyalábok színes vonalakat, formákat képeztek, majd egyre közelebb merészkedve a felfüggesztett fátylakhoz Ország Lili festménye rajzolódott ki a kaleidoszkópszerű mintából. A kép hol erősebb, tisztább, hol gyengébb, homályosabb mozaikokra esett szét, ahogy a függönyök egymásra takartak, eltávolodtak a másiktól, vagy éppen a néha felbukkanó gyenge, friss illatot hozó szellőtől fodrozódtak.*

*A templom sarkaiban sejtelmes félhomály terpeszkedett, de még így is kirajzolódott a vakolatlan téglafal erősen rusztikus felülete. A muszlin anyagok előtt állva az emlékezés, a letűnt korok mítoszos hangulata, valami régi, kissé fájó, édeskeserű érzés kerített hatalmába. A főhajó légköre egyszerre volt magasztos, mégis kicsit baljós, szomorú, mintha a fátylak és a falak erős kontrasztjából kiemelkedve az épület vén szellemtemplomként siratná a múltat, melyet csak ő ismerhet meg teljes valójában.*

Ország Lili művészetében erősen élt az ősi mítoszok, kultúrák, a múlt nagy szellemi birodalmi utáni vágy. Fájt neki ezek eltűnése, a rossz emlékezés, a régmúlt szépségeinek kifakulása, nagyságának és részleteinek elhalványodása.

Labirintus sorozatában az antik kultúrákból származó motívumainak többsége a halotti, túlvilági kultuszra helyezi a hangsúlyt, színvilága alapján viszont már nem a gyász, a szomorúság az elsődleges mondanivalója.

Maga a labirintus szó az akadályozott utazást jelenti minden civilizáció kereti között, írta barátja, Paolo Santarcangeli. Valóban, a lélek utazik halál és újjászületés között, esetleg egy másik világba, vagy éppen az élőkhöz jut vissza, de akár magára az akadályokkal teli életútra is utalhat ez a kifejezés.

Mi szeretnénk a hangsúlyt az ÉLETre, és annak egyénenként eltérő értelmezésére fektetni Ország Lili képeinek segítségével.

A kiválasztott képek olyan érzést keltenek bennünk, mintha egy régi civilizáció elemei újra megelevenednének és valamilyen új kultúrává alakulnának, mintha egy el nem mesélt életről szólnának. Ezzel megmozgatva a művet megtekintők képzeletét és érzelmeit is.

Az előbbiek hatására szimbolikus elemként a fátyolt, mint a kiállítás fő kellékét használjuk installációnkhoz. Habár a kultúrák és a korok időn és térben is folyamatosan változnak a

fátyol mégis mindig is az elrejtés, a titkok, az érinthetatlenség, a tisztaság, hűség szimbóluma volt. Emellett több vallásban is megjelent a teremtéssel, a mindenséggel, az égi és földi világ határjaként, védelmezőként összefüggésbe hozva. A költészetben is előszeretettel használják, mint az elfedés, elrejtés eszköze, viszont Goethe Faustjában az eltűnő Heléna fátyla Faust kezében maradva egy olyan jelentéssel bír, mely a művész nő festményeire is igaz: a fátyollal az antik világ Európára hagyományozódó művészi értékeit, eszményeit kapcsolja össze.

Míg maguk a Labirintus festmények vetítövásznaként működnek, hasonlóan a pompeji falfestményekhez, illuzionisztikus tereket hozva létre, melynek segítségével maga a képen ábrázolt világ kerül előtérbe, mi most szeretnénk Ország Lili ezen alkotásait új megközelítésbe helyezni, más látószögből rávilágítani finom, aprólékos művészetére.

Ezen képein látványosan megjelenik a kultúrához való viszonya is: a kulturális rétegek egymásra íródnak, rakódnak, vagy éppen egymás mellett élnek csakúgy, mint festményein az egyes festékrétegek.

Első kísérletezésünk alkalmával azt kerestük, hogy egy hagyományos diavetítő géppel hány függönyre van szükségünk, a rétegzettség kifejezésekképpen, hogy a vetített kép az utolsó függönyön már csak töredékében látszódjon, valamint a kép megtörését, fodrozódását, szétesését figyeltük meg.

A továbbiakban a függöny és a rá vetítő eszköz kapcsolatát vizsgáltuk, legyen az régi diavetítő, vagy projektor. A képet felfogó anyag kiválasztása, helyzete, redőzöttsége, mennyisége is kísérletezést, megfontolást, átgondolást igényelt.

Végző koncepciókként három fehér muszlin anyagú fátyolt használunk a vetítéshez, melyből az egyik kisebb függöny mozdulatlan, míg a másik kettő szabadon mozoghat, motorral működő csigák segítségével. A kisebbik mozgó függöny 10 percenként változtatná meg helyét, a nagyobbik pedig óránként, újabb és újabb részleteket kiemelve az adott Labirintus képből. Ezekkel a helyváltoztatásokkal minden egyes látogatónak egyedi élményt biztosít. A projektorral vetített felnagyított alkotások részletei távolabbról is láthatóak lennének, megmutatva az apróbb elemeket is.

A függönyök mennyisége nem véletlenszerűen van meghatározva: kísérleteink során azt tapasztaltuk, hogy a harmadik függöny után már szinte nem is látszik a kép, ezért szögeztük le, hogy három függönyt fogunk használni.

Emellett megfigyelhető a múlt-nagyobb mozgó függöny, a jelen-fix függöny, és a jövő-kisebbik mozgó függöny párhuzama. A múltat jobban ismerjük, mint a jövőt, de mind a kettő,

ettől függetlenül képlékeny, nem teljesen tudható. A jelen pedig az adott, egyetlen álló pillanatot jelenti életünk során.

Kiállításunkkal szeretnénk Ország Lilinek és Labirintus képeinek segítségével a közönséget a múlt, jelen, és jövő, vagyis az élet szépségeinek értékelésére ösztönözni.

A fények és a tér hatásai mellett hangokkal tennénk egésszé az élményt.

Ország Lili szeretett hajnalban alkotni, művészetileg tevékenyen tölteni ezeket a mézes napsugarakkal megvilágított órákat.

A halk madárcsicsergéssel szeretnénk megidézni a hajnali órákat, ezzel is közelebb hozva az alkotót az alkotót csodálókhoz.

Installációnkkal szeretnénk a kiállítást megtekintők figyelmét, gondolatait egy pillanatra arra összpontosítani a mai rohanó világban, hogy értékeljék a jelen képkockáit a múlt és jövő ködös, fátyolos ismeretei között létezve. Hiszen csak úgy élhetünk igazán a jelenben, ha értékeljük és tudatában vagyunk a múlt ismerhető részeinek, hálásak vagyunk a jelenért, miközben folyamatosan a jövő felé haladunk.

*“Életet és halált lehetetlen nem egybelátni. Élet és halál nem más, mint kettétört öröklét, meghasonlott valóság.”*

Pilinszky János

Videó linkje:

[https://drive.google.com/file/d/1tR-H\\_ts6CNxPb7QhPCVbUW2TMhykU6EC/view?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1tR-H_ts6CNxPb7QhPCVbUW2TMhykU6EC/view?usp=sharing)

TDK dolgozat linkje:

<https://drive.google.com/file/d/1EJSB5bNoVhnIPvIgJEBn4P9JRAcQ4fGN/view?usp=sharing>

Előképek:

Libanoni színház / szellem opera:

<https://www.nowness.com/series/nowness-experiments/grand-theatre-beirut>

Velencei Biennálé 2012 / horvát pavilon:

<https://www.archdaily.com/269715/venice-biennale-2012-croatia-pavilion>

Boris Acket / Einder II / Lost Art Festival 2021:

<https://www.borisacket.nl/einder-ii/>

Peter Zumthor / Serpentine Gallery Pavilion / 2011:

<https://www.serpentinegalleries.org/whats-on/serpentine-gallery-pavilion-2011-peter-zumthor/>

Források

<https://magyarhalasz.files.wordpress.com/2015/11/szimbc3b3lumtc3a1r.pdf>

ZsembernyeArvaiMaria\_Tortenelemesemlekezetkozott\_OrszagLilimuveszete\_disszertacio.pdf

MuveszetiKatalogusok\_1979\_OrszagLilifestomuveszkiallit\_028\_180\_\_pages1-36.pdf